

PAPER DETAILS

TITLE: HALK INANISLARI KAPSAMINDA INCELENEN BİR ASTROLOJİ METNİ: `DÎV-NÂME`

AUTHORS: Duygu BİNGÖL

PAGES: 717-735

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1145555>

HALK İNANIŞLARI KAPSAMINDA İNCELENEN BİR ASTROLOJİ METNİ: “DÎV-NÂME”

AN ASTROLOGY TEXT STUDIED WITHIN THE EXTENT OF PUBLIC
BELIEFS: “DÎV-NÂME”

Duygu BİNGÖL*

ÖZ: Varoluşun başlangıcından beri gök cisimleri, yıldızlar, ay ve güneş insanoğlunun daima merak ettiği, zaman zaman tanrılaştırdığı ve ilgilenmekten hiç vazgeçemediği unsurlar olmuştur. İslamî anlayışta burçlarla ilgili her şeyin anlatıldığı eserler “Dîv-nâme, Yıldız-nâme” başlığı altında geçmektedir. Ele aldığımız Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi’nin İslamîk El Yazmaları bölümünden alınan eser ise Hz. Süleymân ve bahsedeceğimiz burçların perileri arasında geçen konuşmaları, bu perilerin insanlara ne gibi zararlar vereceğini ve bu zararlardan korunma yöntemlerini anlatmaktadır. Her bir burca mensup peri, teker teker anlatılmış, hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Metinde öncelikle bu perilerin isimleri verilmiştir. Ardından yaşadıkları yerler ve bazı fiziksel özellikleriyle metne konu olan bu perilerin insanlara birtakım zararlar verdiği tespit edilmiştir. Kültürümüzde hala varlığını koruyan birtakım halk inanışlarına dayalı kavramları ele alan eser, kişilere doğaüstü varlıklardan korunma yollarını, iyileşmek için okunması gereken ayetleri, yapılacak eylemleri anlatmaktadır. Muska yazmak, kurban kesmek, mum yakmak, şifalı kâğıtları bir suya atıp, bu suyla abdest almak bahsedilen korunma yöntemlerindendir. Çalışmada bahsi geçen hastalıklar ve bu hastalıklardan kurtulma yöntemleri halk inanışları bağlamında incelenmiş, barındırdığı folklorik öğelerle birlikte açıklanmıştır. Amacımız ilgili literatürde bilinmeyen yeni bir eseri gün yüzüne çıkarmak ve bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Dîv-nâme, burç, peri, halk inanışları, Dîv-nâme Berây-ı Merdân u Zenân.

ABSTRACT: Celestial bodies, stars, moon and the sun have always been the elements that human beings have always wondered, sometimes have divinised and never have given up since the beginning of existence. The works that describe everything about the horoscopes in Islamic understanding are under the title of ‘Dîv-nâme, Yıldız-nâme’. The work that we have researched which were taken Islamic Manuscripts section of the Leipzig University Library tells conversations between Hz. Süleyman and horoscopes which will be mentioned later, how will fairies harm to human and the methods of protection from these harms. The fairy belonging to each sign is explained one by one and descriptive information is given about it. The names of these fairies are given primarily in the text. Then, it was determined that these fairies, which are the subject of the text with their places and some physical features, caused some harm to people. The work that examines some based on public beliefs concepts that still exist in our culture, tells individuals the ways of protection from supernatural beings, verses to be read to recover and the action to be taken. Writing amulets, sacrificing, burning candles, throwing healing papers into water and taking ablution with this water are among the methods of protection mentioned. The diseases mentioned in the study and the methods of recovery of these diseases are examined in the context of folk beliefs and explained with the folkloric elements they contain.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Lisansüstü Öğrencisi / Ankara – duyguu.bingoll@gmail.com (ORCID ID: 0000-0002-8700-3647)

This article was checked by Turnitin.

1. Giriş

Kültür varlığının önemli bir bölümünü oluşturan halk kültürü, kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze kadar gelmiş değerler bütünüdür. Halk kültürü, aynı zamanda sözlü gelenekte var olan ve daima yaşatılan bütün ürünlerle beslenir. Halk kültürünün dayandığı temel nokta, içinde var olan değerler ve toplum tarafından benimsenmiş inanışlardır (Artun, 2006: IX). Resmi din öğretilerinin dışında kalan, geleneksel ve kültürel bağlamda halk arasında yaşamaya devam eden inançların bütününe halk inançları denir (Boratav, 1994: 7). Halk inançları insanların bir yönüyle problemlerine çözüm bulma, hayata anlam verme gibi ihtiyaçlarının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Kandemir, 2016: 98). Yüzyıllar öncesinde de varlığını sürdüren bazı inanışlar doğaüstü varlıklar söz konusu olduğunda insanlar üzerinde çok daha etkileyici bir konumda olmaktadır.

Edebiyatın temel konusu şüphesiz insandır. Ortalama beş asır boyunca toplumda temas edilmedik hiçbir yer bırakmayan Osmanlı edebiyatı, neşredilmiş eski metinler söz konusu olduğunda Türk toplumunun sosyal hayatını, halk inanışlarını, kültürel yapısını da gözler önüne sermektedir (Şentürk, 1993: 211).

Ele aldığımız eser Osmanlı sahasında yıldız ilmi çerçevesinde oluşturulmuş ve içinde çeşitli inanışları barındıran bir eserdir. Eserde kişilerin doğum tarihlerine göre belirlenen burçlar, bu burçların perileri ve perilerin insanlara ne gibi zararlar vereceği anlatılmış, birtakım halk inanışlarından bahsedilmiştir. Bu inanışlar verilmeden evvel dîv-nâmelerden bahsetmek uygun olacaktır.

2. Dîv-nâmeler

Daha genel ismiyle “Yıldız-nâme” olarak bilinen dîv-nâmeler gelecekte haber veren, insanlık tarihi kadar geçmişe dayanan, çoğunlukla mensur metinlerdir. Yüzyıllardır süregelen, insanların merakını celb eden gayb âlemi, İslami anlayışta daima insan idrakinin dışında tanımlanmıştır (Gür, 2012: 203).

Burçların veya halk tabiriyle yıldızların insan üzerindeki etkisine inanmak, İslam’ın, ilahi iradeye atfettiği mutlak hâkimiyet prensibiyle çatışmaktadır. Konunun İslam inancı açısından önemli görülen diğer bir yönü de geçmiş devir ve kavimlerde görüldüğü üzere, burç ve yıldızlar gibi semavi cisimlere, müstakil bir kudret nispet eden ve onlara tapmaya varan inanışların, tevhid akidesiyle bağdaşmayışdır (Kutluer 1992: 423). Fakat İslam kültürü içinde de burçlar ve fallar her zaman var olmuş ve bu işle pek çok âlim meşgul olmuştur.

Çoğu dîv-nâme yeme ve içme düzeni, çocuk yaparken seçilecek gün ve saatler ile çocuğu olmayan kişilere tavsiyeler, hangi günlerde ana rahmine düşen çocuğun iyi tabiatlı, hangi günlerde ana rahmine düşen çocuğun kötü tabiatlı olacağına ilişkin hesaplamalar, sefere çıkma, ağaç dikme, ekin ekme, tırnak kesme, ata binme, kan alma ve aldırma, elbise dikme, tıraş olma, hamama girme, bina yapma, alisveriş yapma, köle alıp satma, anlaşma yapma vb. unsurlar üzerine olurken (Erciyas 2010: 46) incelediğimiz eserde bu gibi unsurlara rastlanılmamaktadır.

Dîv-nâmelerin en belirgin özelliği Süleyman peygamberin adının zikredilmesi ve Kur'an'dan alınmış birtakım ayetlerin verilmesidir. Çeşitli burçlara mensup kişilere, bu burçların perilerinden korunma amaçlı talimatlar verilir ve bu talimatlar daima bir ayet eşliğinde yapılır. Nitekim incelediğimiz eserde de bu durum söz konusudur.

Günümüzde de halk arasında önemli noktada olan burçlar, gerek İslamiyet öncesi devirlerde, gerek İslami devirde daima hayatın içinde olmuş ve insanların açıklanmaya muhtaç gördüğü konuların başında gelmiştir.

3. Eserin Tanıtımı ve Muhtevası

“Dîv-nâme Berây-ı Merdân u Zenân” başlığı ile kayıtlı olan eser Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi'nin İslamî El Yazmaları bölümünden alınmıştır (URL-1).¹ “Fleischer, s. 450, 3” katalog numarası ile kaydolan eserin kayıt tipi kısmında “çok metinli bir el yazmasından gelen metin” notu bulunmaktadır ve incelediğimiz kısım, yazmanın son bölümünü oluşturur. Eser mensur bir burç metnidir. Eserin yazıldığı yüzyıl ve eseri neşreden belirtilmemiştir. Konu başlığı “astronomoy/astrology” şeklindedir.

Nesih yazı çeşidi ile yazılan eser 17 varaktan meydana gelmektedir. Her bir sayfada toplam 11 satır bulunan eserin yazısı oldukça okunaklıdır.

Her ne kadar yüzyılı belirtilmemiş olsa da Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşıdığı görülmektedir. “birle, kangı, kande, sünük” vb. öz Türkçe kelimelerin sıklıkla kullanıldığı eserin dilinin sade olduğunu ve eserin Arapça- Farsça tamlamalardan uzak bir şekilde kaleme alındığını söylemek hata olmaz.

Eser kendi içinde toplam 12 bölüme ayrılmıştır. 1. bölüm “Hamel/Koç” burcuyla başlamakta ve diğer burçlar, ayların sıralamasına göre günümüzle paralel bir şekilde gitmektedir. Eserde önem arz eden unsur burç adlarının ve bunlarla ilişkili gezegenlerin Arapça verilmiş olmasıdır.

Eserin başlangıç kısmı ve gelişen bazı olaylar Firdevsî'nin Tâli'i Mevlûd adlı eserine benzemektedir. Fakat burçlar hakkında verilen bilgiler ve burçların perilerinin isimleri Tâli'i Mevlûd'dan farklılık göstermektedir. Ayrıca Tâli'i Mevlûd'un sonunda 12 Hayvanlı Türk takvimi de yer almaktadır.

¹ https://www.islamic-manuscripts.net/receive/IslamHSBook_islamhs_00000786

Eserin başlangıcı ve olay akışı şu şekildedir: Hz. Süleyman Peygamber, eşi Belkıs'la birlikte tahtında oturmaktaydı. Ansızın içeri telaş içinde bir yaşlı adamcağız girdi. Selam verdi ve konuşmaya başladı: “Ey Süleyman Hazretleri! Ben 350 yaşında bir pîrim. Allah Te'alâ bana bir oğul verdi. Evimin yakınlarında virâne bir yer vardır. Oğlum diğer küçük çocuklarla oynamak için o eve gitmiş. Fakat bir baktım ki oğlumun bir eli ve bir ayağı tutmuyor. Sordum, soruşturdum ki sana beyat eden perilerden birisi yapmış bu işi. Bu ahval benim gibi zavallı bir yaşlı adama mubah mıdır?” dedi. Bu durumun üzerine Süleyman Peygamber cinlerin ulularını yanına çağırdı. Ve dedi ki: “Ey cinler ve periler uluları! Sizler nerelerde yaşarsınız, yurdunuz neresidir? İnsanlara ne gibi kötülükler yaparsınız? Ve insanlar bu kötülüklerden nasıl kurtulup, eski sağlıklarına kavuşurlar? Eğer doğru cevap vermezseniz hepinizi ateşte yakarım, size türlü türlü belalar ederim.” Bunun üzerine 12 cin haberi işitip ağladılar. “Ya Resûlullah! Eğer bildiklerimizi sizden gizlersek bize istediğinizi yapın. İşte bildiklerimiz bunlardır.” diyerek her cin ait olduğu burcu, nerede yaşadıklarını, bu burçtan olan kimselere ne gibi zararlar vereceklerini ve bu zararlardan korunma yollarını anlatmaya başladılar. Aşağıda bu konuşmaların metin içindeki orijinal şekli verişmiştir.

“râvîler şöyle rivâyet itmişlerdir kim bir gün süleymân peygamber ‘aleyhis-selâm sa‘âdet tahtında oturmuşdı. ve helâli belkıs yanında idi. nâ-gâh bir pîr içerü girdi. selâm viridi ve eyitdi: “yâ nebîyu’l-lâh benim ‘ömrüm üç yüz elli yıl oldı. allah-te‘âlâ baña bir oğul viridi” didi. ve bir nâ-resîde oğlancığı o günde kodi. feryâd eyledi. eyitti: “evim yanında bir vîrân yer vardır. oğlancığım anda varup oğlancıklar ile oynar. nâ-gâh anı bilürüm. Bir eli ve bir ayağı dutmaz olur. şordum ve buldum ki senüñ kullaruñdan hatâ erişmiş imdi revâ mıdır ki zamânında bir pîre zûlm ola” didi. öyle diyicek süleymân peygamber ‘aleyhi’s-selâm dîvler uluların yanına okudı. ve eyitti. “ey cînnler ve periler uluları baña toğrı cevâb virüñ kim her biriñüñ maķâmı ne gibi yerde olur ve âdem oğlânı sizüñ üzerüñüze gelüp rencide edicek ne fi‘l idersiz ve oña ne çâre olur kim ol fi‘lden hâlâş olup gerü şıḥḥat bula. Eger toğrı dimezseñüz sizi dükili ta‘alluķatuñuz ile oda yaķarum. size dürlü dürrü belalar iderim.” didi. çünkim bu on iki dîv bu haberi işitdiler. zâruluk idüp eyitdiler kim yâ resûlullah! eger bildigümüzizi ḥâzretiñden gizlersüz her ne kim emriñüzdür öyle idüñ didiler”

Eserde adı geçen on iki burca mensup kimselerin karakteristik yahut fiziksel özelliklerinden bahsedilmemekte, periler tarafından uğrayacakları felaketler ve sağaltma yöntemleri üzerinde durulmaktadır. Bu haliyle eserin halk inanışları bağlamında incelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Muska yazmaktan, kurban kesmeye, mum dikmekten, dua gömmeye kadar pek çok

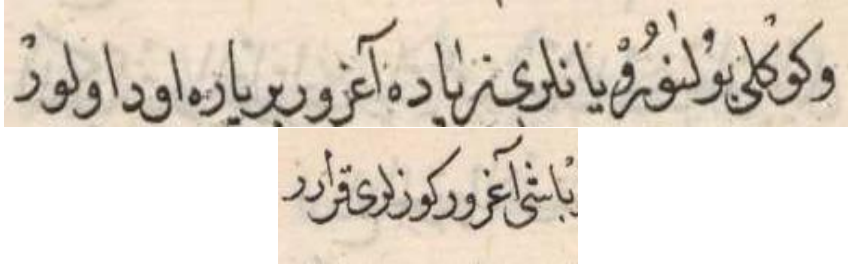
inanışın kendisine yer bulduğu eser Dîv-nâme türünün ilgi çekici bir örneğidir. Çalışmamızın sonuna eserin tamamı eklenmiştir.

4. Dîv-nâme’de Bahsi Geçen Perilerin İnsanlara Verdiği Zararlar ve Bunlardan Korunma Yolları İle İlgili İnanışlar

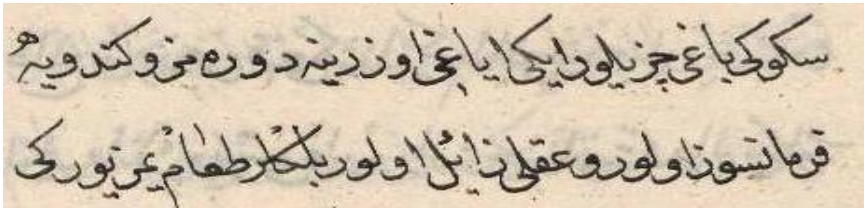
4.1. Perilerin Verdiği Zararlar

Eserde her bir perinin öncelikli olarak mensup olduğu burç ve adı verilmiştir. Bu periler teker teker nerelerde yaşadıklarını, kendi burcundan olan insanlara, Allah’ın adını zikretmeksizin yanlarına geldiklerinde ne gibi zararlar vereceklerini anlatırlar. Kültürümüzde “besmele”siz ıssız yerlerde dolaşılması, geceleri hamamlar, virane yerler, değirmenler, ormanlar gibi ürkütücü yerlerde bulunulmaması gerektiği gibi yaygınlaşmış inanışlar mevcuttur. Aksi takdirde cinlerin gazabına uğranılacağı düşünülür. Eserde tamamen bu inanış üzerinde durulmuştur.

Her bir burcun perisi, ait olduğu burcun kişisine farklı farklı eziyetler eder. Örneğin Hamel yani Koç burcunun perisi Yahya bin Leys su kenarlarında ve ıssız yollarda yaşar. Allah’ın adını anmadan yanından geçen kimselere kuvvetli bir rüzgâr gibi eseceğini, gözlerini karartacağını, yanlarını ağrıtacağını, gönlünü bulandıracığını, onu adeta bir ateş parçası haline dönüştüreceğini, yemek yiyemez, uyku uyuyamaz hale geleceğini başına gelen felaketleri kimseye anlatamayacağını açıklar: *Başı ağrur. Gözleri kararur. Ve göñli bulanur. Yanları ziyâde ağrur. Bir pâre od olur.*

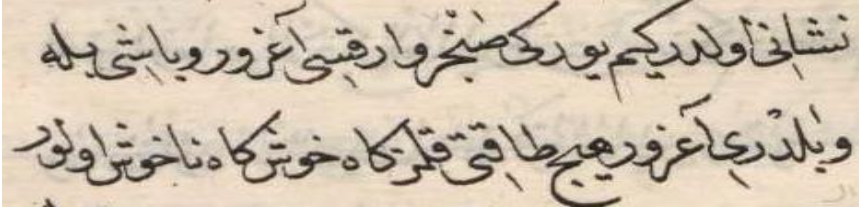

Sevr yani Boğa burcunun perisi ise Nil Denizi’nde yaşayan fakat kuş misali tüm dünyayı dolaşan Haynanuş’tur. Haynanuş’un insanlara verdiği zararlar şu şekildedir: *Nişânı oldur kim gövdesi ditrer ve yüzi dutuşur sünigi bağı çözilür. İki ayağı üzerine dönemez ve kendüye fermânsuz olur. Ve ‘aqlı zâ’îl olur. Bilekler ta‘âm yimez yüregi kızar çok şu içer vardukça zahmet artar.*

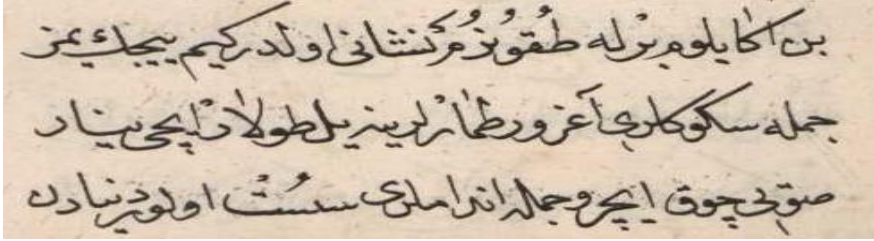

Esed (Aslan) burcunun perisi Mafhsa bin Zeyned ise pınarlar ve dere kenarlarında yaşar. İnsanoğluna yaptığı kötülükler şunlardır: *Nişânı oldur*

kim yûregi şancır ve arkası ağrur ve başı bile ve baldırı ağrır. Hiç tākati kalmaz
.Gāh hoş gāh nā-hoş olur, yerinden tıramaz olur.

Devl yani Kova burcunun perisi Keşâkâtü yemiş ağaçlarının dibinde ve ekin biten tarlalarda ikamet eder. Makamına Allah adını zikretmeden gelenlere şu kötülükleri yapar: *Ben aña yelüm birle tókunurum. Nişāñı oldur kim yiyecek yemez cümle sünükleri ağrur. Tamarlarına yel tolar, içi yanar. Şuyı çok içer ve cümle endāmları süst olur.*

Eserde, genel itibariyle burçların perileri, insanlara, aynı türden zararlar vermektedir. Çoğu burca mensup insanların başına gelen ya da gelecek olan felaketler aynıdır. Bu sebeple ara başlıklar altında bütün burçları vermek yerine, başlıklara verdiğimiz isimlere göre, her bir başlık altında, ön plana çıkan burçları seçtiğimizi belirtmek isteriz.

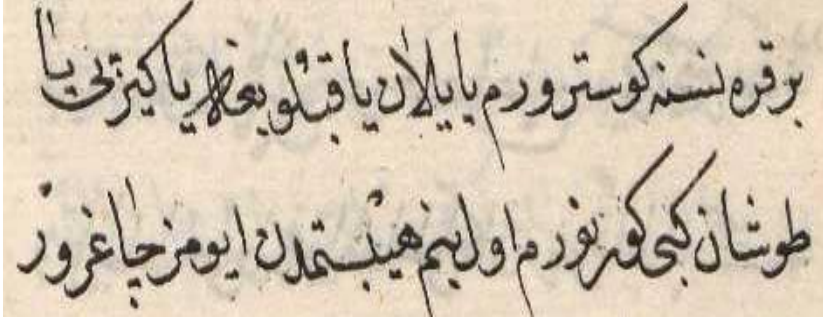
4.2. Perilerin Suretine Büründüğü Hayvanlar

Kültürümüzde ve inanışlarımızda kendisine kutsiyet yüklenen hayvanlar olduğu gibi, uğursuz olarak addedilen, korkulan ve sakınılması gereken hayvanlar da vardır. Türk inanç sistemlerinde ve İslamiyet etkisiyle oluşan Türk kültür çerçevesinde, hayvanlara yüklenen olumlu ve olumsuz anlamlar, sözlü kültür ürünleri aracılığıyla, yüzyıllar boyunca aktarılmakta, edebi eserlere konu olmaktadır (Sinmez- Aslım, 2017: 207).

Dîv-nâme'de geçen beş burçta, perilerin insanlara hayvan suretinde görünmesi durumu söz konusudur. Bunlardan Sevr (Boğa) burcu perisi Haynanuş kuş, Seretân (Yengeç) burcu perisi Meymûn kaplumbağa, yılan, kirpi ve tavşan, Esed (Aslan) burcu perisi Zeyned yılan ve kurbağa, Mizân burcu perisi Vezîrât çekirge ve son olarak Hut (Balık) burcu perisi yılan suretine girerek insanların karşısına çıktığı görülür.

Kaplumbağa genel olarak uzun ömür ve bolluğun sembolüdür fakat şanssızlık ve sıkıntıyı temsil ettiği de görülür. (Çatalbaş, 2011:53) Yılan ve kirpi de hem olumlu hem olumsuz anlamlar çağırıştır. Tavşan, Türk kültüründe bolluk ve kurnazlığı temsil ederken bazı mezheplerde

uğursuzluk getirdiğine inanılır. Seretân burcunda bu hayvanlar şu şekilde geçmektedir: *Yâ yılan ya kablubağa ya kirpi yâ tavşan gibi görünürüm. Ol benim heybetimde uyumaz çağırur.*

Eserde dikkat çeken bir diğer hayvan ise Mizân burcunda “çetik” ismiyle geçen çekirgeci. Kültürümüzde herhangi bir felaketten önce çekirgeciin sustuğuna ve çekirge öldürmenin uğursuzluk getireceğine inanılır. Mizân burcu perisi Vezîrât için, “Bu burçtan olan kimse Allah adını anmadan yanıma gelirse bir çekirge kılığına girip ona seslenir yanıma getiririm.” ifadeleri kullanılmıştır.

Bahsi geçen hayvanların inanışımızdaki yerleri ve fonksiyonları incelendiğinde, bu hayvanların eserde periler aracılığıyla kişilere olumlu şeyler çağrıştırdığı, perilerin bu hayvanların şans yönünü kullanarak kişileri yanlarına çektikleri tespit edilmiştir.

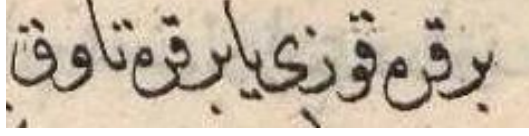
Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan baykuşun eserde yer almadığını görüyoruz. Uğursuzluğu ve ölümü temsil ettiğine inanılan baykuşun, olumsuz özelliklere sahip periler arasında kendine yer bulamaması dikkate değerdir.

4.3. Perilerin Verdikleri Zararlardan Korunma Yöntemleri

4.3.1. Kurban Kesme

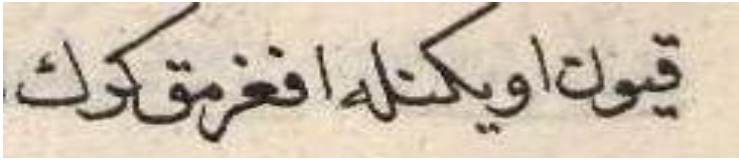
Kurban kesme ritüeli, İslam dininin doğuşundan çok önceki çağlara kadar uzanır. Çok eski tabiat dinleri ile Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Hint, Çin, İran ve İbrani dinlerinde de kurban adama geleneğinin olduğu bilinmektedir (Bekki, 1996: 17). Tabiatüstü güçlere yaklaşma, onlardan bir şey dileme ya da günahlardan korunma amacıyla kurbanlar kesilir (Güç, 2002: 434).

Ele alınan eserde hemen hemen her burçta insanlara perilerin verdiği zararlardan korunmak için kurban kesmeleri tavsiye edilmektedir. Hamel (Koç), Cevzâ (İkizler), Esed (Aslan), Sünbüle (Başak), burçlarından olan kimselerin kara koyun ya da kuzu, bunlar bulunmazsa karatavuk kurban etmeleri gerektiği söylenmektedir. Sünbüle burcunda: “*Dermānı oldur kim bir kara koyun kurbān ideler. Eger bulunmazsa bir kara kuzu yâ bir kara tavuk*” şeklinde geçmektedir.

Mizân (Terazi)’da ak oğlak; Kavs (Yay)’da alaca koyun, o bulunmazsa alaca tavuk; Delv (Kova)’de gök koyun, yoksa gök kuzu, o da yoksa gök horoz; Hut (Balık)’da ise ak koyun, ak kuzu o da yoksa ak horoz kurban edilmesi tavsiye edilmektedir.

Eserde kurban edilen hayvanlarla ilgili dikkat çekici bir unsur yer almaktadır. Bu hayvanlar kesilirken, tıpkı onlar gibi ses çıkarılması gerektiği söylenmektedir. Bu durum tüm kurban edilen hayvanlar için geçerlidir. Örnek verecek olursak Cevzâ (İkizler) burcu için: *Qoyun öykünle afgurmak gerek.*” ifadesinin geçtiği görülmektedir.

4.3.2. Muska Yazma

Çoğunlukla insanlar tarafından taşınan, bazen de belli mekânlara yerleştirilerek ya da gömülerek kötü güçlerin etkisinden koruma sağladığı kabul edilen muska, pek çok inançta yaygınca görülen büyü ile yakından alakalı kült nesnelerden biridir (Demirci, 2006: 265). İslam kültüründe kişileri cinlerin şerrinden korumak amaçlı muska, cevşen gibi koruyucu dualar yazılır. Eserde bir önceki bölümde açıklanan kurbanların kanı ile “beti” adı altında geçen muskalar yazılması tavsiye edilmektedir. Muskaların bazı burçlarda kan ile değil müşk ve safranla yazılması gerektiği belirtilmiştir. Yazılacak olan muskaların sayısı değişiklik göstermektedir. Kimi yerde en az iki en çok dört muska yazılması söylenip bu muskalarla çeşitli eylemler yapılması da istenmiştir. Muskayı suya atıp içme, muskayı başında gezdirmeye, yıkanılacak suya koyma, dört yol ağzına atma, suya bırakma ve gömme bu eylemlerden bazılarıdır. Mizân burcunda bahsedilen muskalardan birinin insan suretli bir kâğıt keserek onun üzerine yazılması talimatı verilmiştir. Yapılacak eylemlerin her biri için dualar verilmiştir. Bazı burçların sonuna çeşitli tılsımlar da eklenmiştir. Örneğin Akreb burcu için: *Üç beti yazalar. Müşkle za’ferânla birin götüre ve birün üç gün şuyın içe ve biriyle yâ yıkana ve başı üzerinde Tañrı adın okıyalar. İçecegi budur* şeklinde açıklama yapılmıştır.

İslami anlayışla beraber İslamiyet öncesi inanışlara da değinmektedir. Ayrıca eserde kadın-erkek ayrımı bulunmamakta, eserin en başında “ister avrat olsun ister er kişi” şeklinde bir ibare geçmektedir.

Sonuç olarak kültürümüzde önemli bir yere sahip olan burçlar, incelenen eserde benzer türde yazılmış diğer eserlerde olduğundan farklı bir metotla incelenmiş ve halk inanışlarıyla özdeşleşmiştir. Yapılacak her eylemin ayetler eşliğinde sunulması, kurban kesme âdeti, koruyucu muskalar yazma inanışı bugün bile Anadolu’da yaygınca uygulanan geleneklerdendir.

KAYNAKÇA

- Artun, E. (2006). *Adana halk kültürü*. Adana: Altın Koza.
- Bekki, S. (1996). Türk mitolojisinde kurban. *Akademik Araştırmalar*, S. 3, 16-82.
- Boratav, P. N. (1994). *100 soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek.
- Çatalbaş, R. (2011). Türklerde hayvan sembolizmi ve din ilişkisi. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 3 (12), 49-60.
- Demirci, K. (2006). Muska. *İslam Ansiklopedisi*, C. 31, 265-267, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Erciyas, O. (2010). 15. yy. astroloji eseri Kitâbu Esrârî’n-Nücûm ve Havvâs’ın Türk bilim dili ve astroloji - kronoloji terimleri açısından önemi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S. 1, 45-58.
- Güç, A. (2002). Kurban. *İslam Ansiklopedisi*, C. 26, 433-435, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Gür, N. (2012). Osmanlı fal geleneği bağlamında Yıldıznâme-i Fâlnâme ve Tâlinâme metinleri. *Millî Folklor*, S. 96, 202-215.
- Kandemir, F. (2016). *Halk inançlarının psiko-sosyal nedenleri ve Türkiye’deki halk inançlarının tarihi temelleri*. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, IX-I, 97-114.
- Kutluer, İ. (1992). Burç. *İslam Ansiklopedisi*, C. 6, 422-424, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Sinmez, Ç. - Aslım, G. (2017) İç Anadolu bölgesindeki hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamalar üzerine bir değerlendirme. *Bilig*, S. 81, 205-232.
- Şentürk, A. A. (1993). Klasik Osmanlı edebiyatı ışığında eski âdetler ve günlük hayattan sahneler II. *Türk Dili*, S. 500, 211-223.

1b

هَذَا كِتَابٌ دِيُونَامَهْ بَرایِ مَرْدَانِ وَ مَرْنَانِ
 رَا وِیَاشَوایِ رَایَتِ اَمَشَدِ رِکیمِ بِر کونِ سِلیمانِ پیغامبرِ عَلَیْهِ
 السَّلَامِ سَعَادَتِ تَحْتَنَهْ اَو تَوَرُشْدِ وَ حَالِی بَلَقِشِ
 بَانَدِ ایدِی کَاهِ بِرِ بِرِ اِیچِرِ وِکِرِی سَلَامِ وِیَزِی وَاِیْدِی
 یَا بَنیَ اللّٰهِ نَمِ عَرَمِ اَو چِیوَزِ اَلِی لَیْلِ اَو لَیْلِ اللّٰهِ تَعَالٰی بِکَا
 بِرِ اَو غُولِ وِیَزِی دِرِی وِیَزِی اَسَدِ اَو غَالِجِی اَو کُودِی

2a

قورِی فَرِیادِ ایدِی ایدِی اَو مِیَاشَدِ بَرِ وِیَلِکِ بِرِ وَاِردِ ر
 اَو غَالِجِی اَنَنِ وَاِوِیَ اَو غَالِجِی لَیْلِ اَو مِیَاشَدِ اَو مِیَاشَدِ اَو مِیَاشَدِ
 بَلَوِی مِیَاشَدِ وِیَاشَدِ وِیَاشَدِ وِیَاشَدِ وِیَاشَدِ وِیَاشَدِ
 قُلْدُوكِ دِنِ خَطَا اَرِشْتِ اَمْدِی رَافِی مَدِ کَسَرِ مَانِ
 بِنِ بِرِ ظَلَمِ وَاِردِی ایدِی ایدِی سِلیمانِ پیغامبرِ عَلَیْهِ
 السَّلَامِ دِیوَلِ اَو لَوِی بِنِ یَا نَهْ اَو قورِی وِیَاشَدِ اَو مِیَاشَدِ
 وِیَاشَدِ اَو لَوِی کَا طَغِی جَوَابِ وِیَاشَدِ کِمِ هَرِ بِکُوزِ
 مَقَامِی بُولِکِی بِرِ وَاِوِیَ اَو مِیَاشَدِ اَو غَالِجِی سِرِ وِیَاشَدِ
 کُوزِ کَلَبِ بِرِ جِی ایدِی ایدِی ایدِی ایدِی ایدِی ایدِی
 اَو لَوِی کِمِ وَاِوِیَ اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی
 اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی اَو لَوِی

2b

یَقَامِ وِیَاشَدِ دِرِی وِیَاشَدِ اَو مِیَاشَدِ اَو مِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 دِرِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ

3a

اَسْمِیَنِ وَاِکَا قَوَارِیَنِ جِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 کُوزِ وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 کُوزِ وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ
 ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ ایدِی وِیَاشَدِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الرَّحِيمِ الْمَهْمَةُ اخُ اسْئَلُكَ الْعَزِيزُ الْقُدِيمُ
الَّذِي لَا يَجِبُ وَزَهْرٌ وَلَا يَجْرِي وَنَحْوُ اسْمَائِكَ الَّذِي
لَا تَخْذُلُ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا اخْرِجْ بَاذَنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
وَنَحْوُ اللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ نَعْمَ الْمَوْلَى
وَنَعْمَ التَّصِيرُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ
يُونَا جَعْلِي يُوْدُرُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ
الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْحَيُّ الْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ
صَادَقَ الْوَعْدَ الْأَمِينُ صَوْتُهُ يَنْجِي وَهُوَ يُوْدُرُ هُوَ هُوَ هُوَ
هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ هُوَ
عَصَا مَنْ لَا يَحْيَا أَنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَاتَّهَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَابُ طَالِعِ عَقَبٍ وَتَبَيَّنَ قَبْلُ كُنْشَاكُمْ طَالِعُ عَقَبٍ
وَيَلْدُ زَيْنُخْ أَوَّلُهُ أَنْكَ بَرْتَسُوَارْ رَادِي هُوَ ابْنُ
جَنَادٍ دَارُ الْوَكَلَاءِ يَسْلَمَانِ جَوَابٌ وَيَرْوِيَا يَتِيكِيَا رَسُولَ اللَّهِ
أَكْبَرُ بَرْتَسُوَارْ غَمٌّ صَوْرُ رَسُلِكُمْ قَدْ دَرَوَادَمَ أَوْغَلَانَهُ
نَهْ فَعَالِ الْيَوْمِ دِيَانِ دَرِي اِنْدِي بَرْتَسُوَارْ بَرْمَ مَقَامُومُ
يَرَالْتَنُ دَرُوهرِ كِيَا كِيَا اسْمُ هَرِ كُنْشَاكُمْ طَالِعُ بُولَه
أَوَّلُهُ كَوَلْ وَلِ بَرْمَ وَسْتَمْدَنَ كَبْهَ وَبَرْمَ بَاغْدَنَ يَرَاغْدَنَ
أَوْتُوهُ زِيْرَا كَبْهَ بَنَ أَنْوَكْ بَغَاغْدَنَ دَرِ قَارَمَ وَجْهَالِ الْيَوْمِ
اَغْزَنَدَنَ
صَوْنِ بَرْتَسُوَارْ اَغْرُورُ كَوْنِ بَرْمَ بَلَرُ دِيُو جَوَابِ
بَرْتَسُوَارْ اَغْزَنَدَنَ اَغْرُورُ أَنْوَكْ دَرِ بَاغْدَنَ اَغْزَنَدَنَ اَغْرُورُ

بَيْنَ لَنْ شَكْلُهُ وَزَعْفَرَانُهُ بَيْنَ كَوْنٍ وَبَرْتَسُوَارْ اَوچِ كَوْنُ
صَوْنِ اَبْجِدَ وَبَرْتَسُوَارْ اَبْقَانَهُ وَبَاغْدَنَ اَوْرَدَنَ تَكْرِي اَدِينِ
اَوْقِي اَرَايَتِ تَوِينِ وَطُكُوْرَ قَلْبِنِ بَاغْدَنَ اَلْبَنَ وَبَرْتَسُوَارْ اَوچِ
كَوْنُ جَعْلِي يُوْدُرُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ
الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْكَافِي بِسْمِ اللَّهِ الْعَالِي قُلْتُ يَا نَارُ كُونِي
بَرْدًا وَسَالِمًا عَلَى بَرَاهِيمٍ وَارَادُوهُ بِكَ لَفْعَلْ هَاهُمْ
الْآخِرِينَ وَلَا تَبْتَاسِيْدَنَا وَمَوْلَانَا مِنَ الشَّاهِدِينَ وَلَا
حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ الْعَزِيزِ
بَنُورِ الْعَزِيزِ وَسَلَامُكَ الْعَزِيزِ عَنْكَ وَنَحْوُ اَبْنِيَا ثَلَاثِ
يَا كَلْبِي الْمَهْمَاتُ اَغْشَى بِاَغْيَاثِ الْمُسْتَغِيثِينَ يَا أَمَانَ
اَلْخَائِفِينَ جَهْمَتِكَ يَا رَحْمَتِ الرَّاحِمِينَ اَبْجِدَ جَعْلِي يُوْدُرُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ سَخَرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مَقْرَبِينَ وَلَقَدْ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ يُونَا جَعْلِي يُوْدُرُ اَهْ اَهْ اَهْ
مَهْ قُلْتُ أَنَّهُ حَقًّا وَبَرْتَسُوَارْ بَابُ طَالِعِ قَوْسٍ
وَبَرْتَسُوَارْ قَبْلُ كُنْشَاكُمْ طَالِعُ قَوْسٍ وَبَرْتَسُوَارْ مَشْتَرِيَا وَلَسْلَهْ
أَنْوَكْ بَرْتَسُوَارْ وَارْدَرَا دِيُو بَرْتَسُوَارْ قَاوَشَرَا دَارُ الْوَكَلَاءِ
سُلَيْمَانُ بَرْتَسُوَارْ جَوَابٌ وَيَرْوِيَا يَتِيكِيَا رَسُولَ اللَّهِ أَكْر
بَرْمَ بَرْمَ طَرَاغَمُ صَوْرُ رَسُلِكُمْ قَدْ دَرَوَادَمَ أَوْغَلَانَهُ
نَهْ فَعَالِ الْيَوْمِ دِيَانِ دَرِي اِنْدِي بَرْمَ طَرَاغَمُ اَوْتُو قِيَا اَلْبَنَ
وَاَوْتُو اَغْجَلِيَا اَلْبَنَ وَمَشَرَا اَغْجَلِيَا دِيَانِ اَوْتُو هَرِي كِيَا
كِيَا طَالِعُ قَوْسٍ وَبَرْتَسُوَارْ مَشْتَرِيَا وَلَسْلَهْ بَرْمَ مَقَامُومُ
تَكْرِي اَدِينِ اَيْتُو بَرْمَ اَغْزَنَدَنَ اَغْرُورُ اَيْتُو بَرْمَ اَوْتُو بَرْمَ

نشانای اولدی که تخی ایلور کوزی قرار و باشی آنی
 دیور کوزی بی و بلدی و ایکی قوی و اقیس عیور
 کیجه بر فر عجب صورت که کور نورم کاهوش کاهوش
 اولوسلیمان ایتدی انوک در طنی ندر ایتدی بر الاحیون
 قویان ایدن کور نورم بر الحجه تاوق قایل ایکی
 یه لورین کور و برین اوج ایچه شفا بوله کورم چکی بود
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الحمد لله الذي خلق السموات
 والارض وجعل الظلمات والنور ثم الذي كفرت به بئس
 يعدلون ما دلت السموات والارض وبالحق انزلناه وبالحق
 نزل وعنت آجوه للحق القيوم وقطاب من حمل ظلمنا
 وبحق الرحمن الرحيم وبحق والصفات صفافا انزل

نجم العالمات ذر اعند اوندرا ان الهكم واحد
 من السماوات والارض عالم السموات الخفية ايجه چکی بود
 بحق نعمت سیکم واته بسم الله الرحمن الرحيم
 الامنوا على واتقوا مسلمين ولا حول ولا قوة الا بالله
 العلي العظيم باب طالع جیدی ورجل قبی کنتک
 کیم طالع جیدی وبلدی رجل اولسه انوک بر پی وادی
 ایدی بلبله در الوکل بلبلان یغاب من جالب وریز
 ایتدی یار سول الله اکیم بر موطر غم صولت فتن در واکم
 او غلته نه فعل ایلور دیان در دی ایتدی غم بر طمرا غم
 اقوسول کاردن در واکنلار اسند در ودری چکی
 لرد در هر کیم کیم طالع جیدی اولسه وینم مقامه نما

الله ایدن ایتدی ویا آنی بر اغنه فارسه بن اکچر کیم صول
 نشند کور یوزین و یلورم رله اور و بر چکی کوی کون جنتدن
 خستد اولور نشانای اولدی که باز و برین و بلتین و بونین
 کون مز اولور ودری بن و کویکن دوتار و کوزی خیا لور
 کور نور و بقوا و بر سول ایدن سلیمان ایتدی انوک
 در طنی ندر ایتدی کورده سند بر نورم موم بقا لورین
 بلتک و برین یاز و سنه و یکسین ایکی در فتن و درت
 بونین لورین کورم و برین یا یفتنه و برین درتین
 اور تاسند کوملور و برین ایچه شفا بوله کورم چکی بود
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وبالله ولا غالب
 الى الله عزمت علیکم ایها الحبا دارواح الجن والشیاطین

الله ایدن ایتدی ویا آنی بر اغنه فارسه بن اکچر کیم صول
 نشند کور یوزین و یلورم رله اور و بر چکی کوی کون جنتدن
 خستد اولور نشانای اولدی که باز و برین و بلتین و بونین
 کون مز اولور ودری بن و کویکن دوتار و کوزی خیا لور
 کور نور و بقوا و بر سول ایدن سلیمان ایتدی انوک
 در طنی ندر ایتدی کورده سند بر نورم موم بقا لورین
 بلتک و برین یاز و سنه و یکسین ایکی در فتن و درت
 بونین لورین کورم و برین یا یفتنه و برین درتین
 اور تاسند کوملور و برین ایچه شفا بوله کورم چکی بود
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ وبالله ولا غالب
 الى الله عزمت علیکم ایها الحبا دارواح الجن والشیاطین

